

SWOT-АНАЛІЗ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В РОБОТУ ТРЕНЕРІВ

Олеся Шевчук¹, Ірина Когут¹, Вікторія Маринич¹

¹Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна, olesia.shevchuk@ukr.net

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2024-03-67-74>

Анотація

Актуальність. Інклюзія в спорті є важливою для забезпечення рівних та справедливих можливостей для всіх спортсменів. При цьому поведінка тренерів є вагомим детермінантом. На попередніх етапах встановлено, що тренери не готові до тренування спортсменів з особливими освітніми потребами (ООП). Використання SWOT-аналізу дасть змогу оцінити сильні й слабкі сторони, можливості та загрози в контексті поточного стану, забезпечуючи збалансоване розуміння внутрішніх ресурсів і зовнішніх умов імплементації інклюзивності в роботу тренерів. **Мета** статті – обґрунтування внутрішніх ресурсів та зовнішніх умов розвитку інклюзивних практик у спорті з використанням SWOT-аналізу. **Методи** дослідження – аналіз, синтез, узагальнення, методи логічного й системного аналізу; SWOT-аналіз на основі моделі COM-B, аналіз відкритих відповідей.

Результати. Використання SWOT-аналізу дало змогу встановити, що в контексті дослідження сильними сторонами тренерської спільноти є наявність у них навички міжособистісного спілкування, щоб тренувати різних спортсменів, бажання та наміру тренувати спортсменів з ООП протягом наступних двох років. Серед слабких сторін – брак необхідних знань, технічних і тактичних навичок, а також часу для тренування спортсменів з ООП. Можливості стосуються соціальної підтримки від колег, що має бути використано, розвиваючи мережу взаємодії й співпраці між тренерами. Освітньо-наукова діяльність є іншим перспективним напрямом для забезпечення тренерів відповідною підготовкою та методичними ресурсами. Ідентифіковані загрози вказують на значне ускладнення імплементації інклюзивності без таких фундаментальних аспектів, як забезпечення відповідних обладнання й умов, а також підтримки інклюзивного шляху тренера від спортивної організації. Деякі з описаних у відкритих відповідях застережень та острахів тренерів спричинені стереотипами, що посилюють нерівність й обмежують доступ осіб з ООП до спорту, що потребує подальшого врахування.

Ключові слова: інклюзія, спорт, SWOT-аналіз, можливості, загрози, спортсмени з особливими освітніми потребами.

Olesia Shevchuk, Iryna Kohut, Viktoriia Marynych. Swot Analysis of Implementing Inclusivity in Coaches' Work. *Relevance.* Inclusivity in sports is crucial for ensuring equal and fair opportunities for all athletes. Coaches' behavior plays a significant role as a determinant in this process. Previous stages of research have shown that coaches are not adequately prepared to train athletes with special educational needs (SEN). The use of SWOT analysis will allow for the assessment of strengths, weaknesses, opportunities, and threats in the context of the current situation, providing a balanced understanding of the internal resources and external conditions for the implementation of inclusivity in coaches' work. **Aim.** To substantiate the internal resources and external conditions for the development of inclusive practices in sports using SWOT analysis. **Methods.** Analysis, synthesis, generalization, methods of logical and systemic analysis; SWOT analysis based on the COM-B model, analysis of open-ended responses. **Results.** The use of SWOT analysis revealed that, within the context of the study, the strengths of the coaching community include their interpersonal communication skills, which enable them to train various athletes, as well as their willingness and intention to coach athletes with SEN over the next two years. Among the weaknesses identified are the lack of necessary knowledge, technical and tactical skills, and time required to train athletes with SEN. The opportunities relate to social support from colleagues, which should be leveraged to develop a network of interaction and collaboration among coaches. Educational and research activities are another promising area for providing coaches with appropriate training and methodological resources. The identified threats indicate significant challenges to the implementation of inclusivity without such fundamental aspects as the provision of appropriate equipment and conditions, as well as support for the coach's inclusive pathway from the sports organization. Some of the concerns and fears expressed in the open responses are driven by stereotypes, which exacerbate inequality and limit access to sports for individuals with SEN, necessitating further consideration.

Key words: inclusion, sport, SWOT analysis, opportunities, threats, athletes with special educational needs.

Вступ. Забезпечення рівного доступу до рухової активності та спорту для всіх груп населення стає не лише питанням фізичного здоров'я, а й соціальної справедливості [10; 15; 16]. Однак для досягнення справжньої рівності в спорті недостатньо створити певні можливості для участі. Важливо

забезпечити, щоб ці можливості були доступні для кожного, незалежно від індивідуальних особливостей і відмінностей [5].

Тут потрібно звернутися до такого поняття, як «інклюзія в спорті», яке можна охарактеризувати як динамічний процес збільшення ступеня залучення до спорту всіх людей, включаючи тих, хто має або може мати особливі освітні потреби, їх недискримінативна якісна участь, в основі якої – позитивне ставлення до людської різноманітності, сприйняття індивідуальних особливостей спортсменів як можливостей для розвитку [1; 9]. Іншими словами, інклюзія в спорті означає проактивну поведінку, можливості та дії, спрямовані на те, щоб «кожен член нашої різноманітної спільноти, незалежно від статі, віку, раси, культури, релігії, сексуальної орієнтації чи здібностей мав широкий спектр можливостей для участі в спортивних тренуваннях та змаганнях», відчуваючи свою приналежність до спортивної спільноти [8; 13].

Одну з провідних ролей у цьому процесі відіграють тренери, а їхня готовність до роботи зі спортсменами в усьому людському різноманітті, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби, є важливим чинником успіху інклюзивних теорій на практиці [3; 4].

На попередніх етапах дослідження встановлено, що тренери не готові до тренування спортсменів з особливими освітніми потребами. Використання такого інструменту стратегічного планування, як SWOT-аналіз [12], дасть змогу реструктурувати наявні дані, відповідно узагальнивши внутрішні сильні й слабкі сторони, які безпосередньо стосуються тренерів і більшою мірою залежать від них самих, а також зовнішні перспективні та обмежувальні фактори, що залежать від організації (різних організацій), при цьому забезпечуючи збалансоване розуміння внутрішніх ресурсів і зовнішніх умов, що є критично важливим для формування довгострокових стратегій розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукову роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 1.4. «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0121U108294).

Мета роботи – обґрунтування внутрішніх ресурсів і зовнішніх умов розвитку інклюзивних практик у спорті з використанням SWOT-аналізу.

Матеріали й методи дослідження. *Учасники дослідження.* В опитуванні взяли участь 379 тренерів України з 58 видів спорту, серед яких – 217 (53,3 %) чоловіків, 162 (42,7 %) – жінки. Середній вік респондентів становить 37 (± 14) років, стаж роботи яких – 12 (± 11) років. Дослідження проведено з дотриманням вимог Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації щодо етичних принципів і правил проведення досліджень за участю людини: анкети були анонімними, а участь респондентів – добровільною, про що учасники були поінформовані.

Організація дослідження. Опитування проведено з вересня 2023 по березень 2024 р. за допомогою Google Form. Використано перекладену анкету СОМ-В, яка містила в собі 11 питань, що досліджують елементи системи поведінки тренерів, такі як їх здатність (4 пункти), можливість (5 пунктів) і мотивація (2 пункти) до тренування спортсменів з ООП. Свої відповіді респонденти надавали за 5-бальною шкалою типу Лайкерта з крайніми балами 1 – зовсім не згоден і 5 – повністю згоден.

Статистичний аналіз. Для досягнення мети дослідження та виконання поставлених завдань застосовано загальнонаукові методи: аналіз, синтез, узагальнення, методи логічного й системного аналізу.

Для ідентифікації сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, пов'язаних із впровадженням інклюзивних практик у спорті, здійснено SWOT-аналіз із кількома ключовими особливостями. По-перше, у його основу покладено поведінкову модель СОМ-В, що дало змогу системно підійти до оцінки впливу різних факторів. По-друге, типовий для SWOT-аналізу *брейניתормінг*/«мозковий штурм» замінено структурованим опитуванням, що уможливило залучення значної кількості респондентів і забезпечення більш репрезентативних даних. По-третє, SWOT-аналіз заснований на статистичній обробці результатів опитування, що унеможливило упередженість і суб'єктивність авторів. Для формування матриці SWOT застосовано такі статистичні параметри, як середнє арифметичне – \bar{x} та його похибка – m . Найвищі показники середнього значення розглянуто в контексті сильних сторін і можливостей, інші ж – у межах слабких сторін та загроз, що віднесено до зовнішніх і внутрішніх факторів відповідно. Достатньо велика вибірка тренерів дає змогу використати відповіді респондентів для побудови матриці стратегій за допомогою проблемного поля, ґрунтуючись на поточному стані питання.

Зрештою, тренерам запропоновано, за бажанням, доповнити свої відповіді в додатковому полі. Отже, кожен респондент міг зробити свій внесок в обговорення проблемного питання, що підвищило достовірність і надійність результатів аналізу, сприяючи отриманню ширшого спектра думок та бачення проблеми з різних кутів зору.

Результати дослідження. Дизайн дослідження ґрунтується на поетапному вивченні готовності українських тренерів до роботи зі спортсменами з ООП за допомогою поведінкової моделі СОМ-В. Попередні етапи дослідження спрямовано на визначення особливостей сприйняття українськими тренерами своїх здатностей, можливостей і мотивації до роботи зі спортсменами з ООП із використанням зазначеної моделі. Результати свідчать про потребу в розвитку всіх трьох компонентів інклюзивної поведінки тренерів (рис.1). Кореляційний аналіз на наступному етапі дав змогу визначити залежності між складовими частинами здатності тренерів, умовами їхньої роботи та рівнем освітньої, методичної й соціальної підтримки, яку вони отримують.

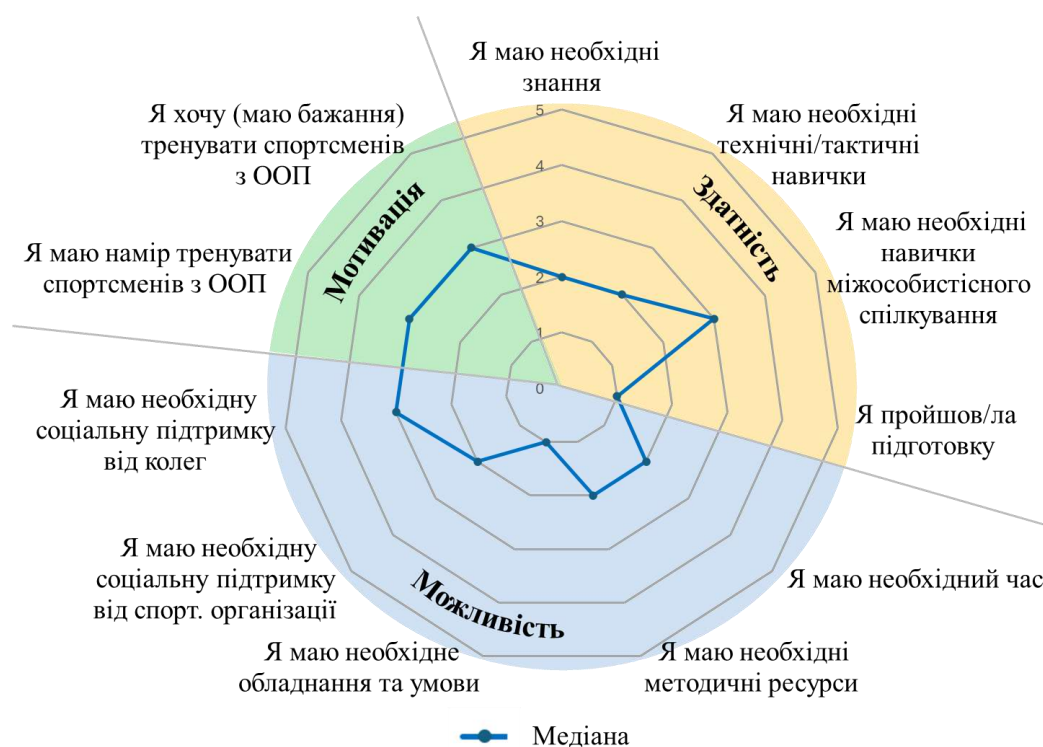

Рис. 1. Характеристика здатностей, можливостей та мотивації тренерів до роботи зі спортсменами з ООП (матеріал попередніх етапів дослідження)

На поточному ж етапі ми прагнемо за допомогою аналітично-стратегічних інструментів створити підґрунтя для розробки комплексних стратегій імплементації інклюзивності в роботу тренерів, заснованих на сильних сторонах, і врахувавши слабкі, а також використовуючи ідентифіковані можливості та усуваючи загрози.

SWOT-аналіз

На основі результатів опитування та статистичної обробки результатів встановлено, що до внутрішніх факторів належать такі відносно сильні сторони тренерської спільноти, як наявність у них навички міжособистісного спілкування, щоб тренувати різних спортсменів, у т.ч. з ООП, бажання й наміру тренувати спортсменів з ООП протягом наступних двох років, що є важливими наявними внутрішніми ресурсами, які повинні бути відповідно застосовані для досягнення інклюзивності в спортивній спільноті (рис. 2).

До слабких сторін, які визначено за результатами аналізу опитування тренерів за моделлю СОМ-В, належать брак необхідних знань, технічних і тактичних навичок, а також часу для тренування спортсменів з ООП, шляхи покращення яких можуть передбачати професійний розвиток тренерів, забезпечуючи тренерів необхідними інструментами для покращення їх здатності тренувати спортсменів з ООП (рис. 2).

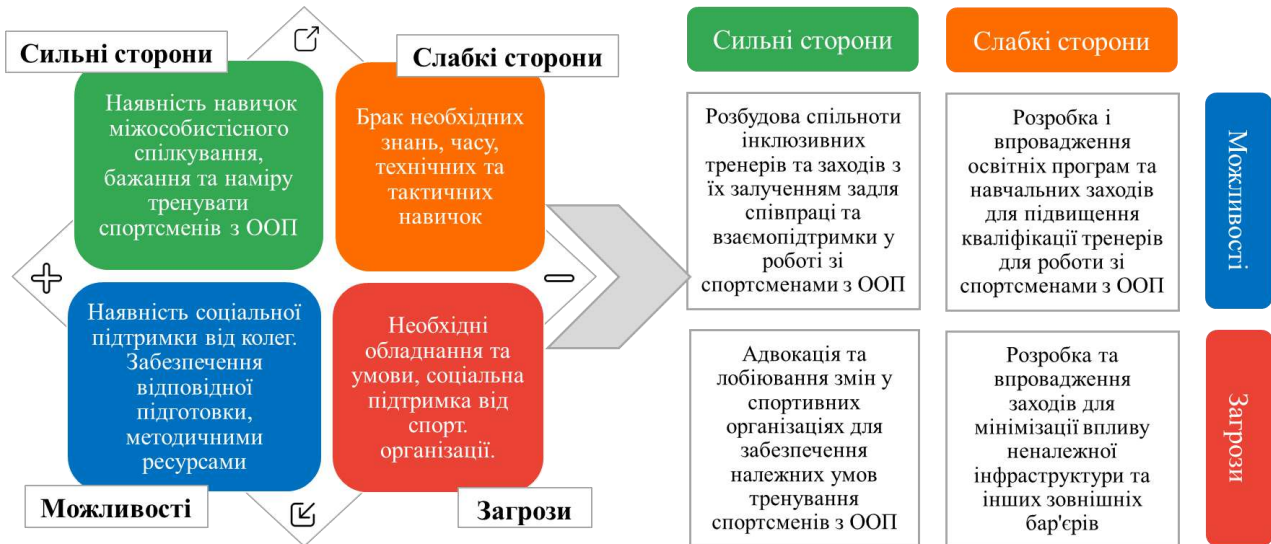

Рис. 2. Матриця SWOT імплементації інклюзивності в роботу тренерів

Зовнішні фактори, відповідно до концепції SWOT-аналізу, поділяються на можливості й загрози. Перспективи в цьому контексті стосуються соціальної підтримки від колег, що має бути використано, розвиваючи мережу взаємодії та співпраці між тренерами. Це також сприятиме створенню позитивного середовища для обміну знаннями й досвідом, що є важливим для підтримки та розвитку інклюзивної спортивної культури (рис. 2). Забезпечення тренерів відповідною підготовкою, а також методичними ресурсами, щоб проводити заняття зі спортсменами з ООП, підкреслює важливість освітньо-наукової діяльності. Передбачається, що здійснення заходів у цьому напрямі також впливатиме на підвищення знань і навичок тренерів, відповідно сприяючи вдосконаленню слабких сторін (рис. 2). Співпраця з університетами, науковими інститутами й іншими освітніми та науковими центрами може стати ключовим елементом покращення організаційно-методичного забезпечення інклюзивності в спорті для тренерів України. Використання цих можливостей у перспективі забезпечить не лише підвищення компетенції тренерів, а й формування міцної спільноти, яка, безпосередньо імплементуючи інклюзивність у свою діяльність, разом працює на досягнення спільної мети – безбар'єрного спорту.

Зі свого боку, ідентифіковані загрози вказують на те, що імплементація інклюзивності в навчально-тренувальний процес значно ускладнюється без таких фундаментальних аспектів, як забезпечення у фізичному просторі відповідних обладнання та умов, а в соціальному – підтримки інклюзивного шляху тренера від його/її спортивного клубу, федерації. Здійснення цих заходів потребує не просто бажання та ініціативи з боку тренерів, а й активної участі всіх зацікавлених сторін, уключаючи спортивні організації й державні установи, некомерційні та бізнес-структури, які можуть сприяти розвитку інклюзивних стандартів і надавати відповідні ресурси (рис. 2).

Незважаючи на бажання тренерів працювати з ООП, обмеженість ресурсів, як фінансових, так і методичних, може стати серйозною перешкодою для ефективної реалізації інклюзивних практик у спорті. Залучення додаткових фінансових ресурсів для оснащення спортивних закладів необхідним обладнанням і створення комфортних умов для тренувань може сприяти збільшенню кількості тренерів, готових працювати з ООП. Відсутність чітких стратегій та політик на рівні держави або спортивних організацій може стримувати розвиток інклюзивних програм. Нечітке управління або недостатня підтримка можуть гальмувати інновації в цьому напрямі. Підвищення обізнаності про важливість інклюзії в спорті серед тренерів та спортивних організацій може мотивувати більше фахівців доєднатися до розвитку інклюзивних програм.

Як відображено на матриці стратегій на основі проблемного поля (рис. 2), це вимагає взаємодії різних зацікавлених сторін і включає не лише спортивні, але й соціальні аспекти. Такий інтегрований підхід може не просто посилити слабкі сторони та нівелювати/подолати ідентифіковані загрози, використовуючи наявні сильні сторони й можливості, а й загалом значно підвищити ефективність імплементації інклюзивності в спорті та створити більш рівні й належні умови для всіх спортсменів.

Аналіз відкритих відповідей

Відповідаючи на питання анкети, респонденти мали можливість доповнити або уточнити свої відповіді у відповідному полі. Тренери, які долучилися до обговорення в цьому контексті, звертали увагу на таке.

Найбільш часто згадуваною та обговорюваною тренерами проблемою стала *архітектурна (не)доступність і відсутність відповідного інвентарю та обладнання*. Саме фізичні бар'єри тренери вважають однією з найбільших перешкод для імплементації інклюзивності в українському спорті на сучасному етапі, що, на думку респондентів, значно ускладнює участь людей з інвалідністю у навчально-тренувальному процесі й викликає додатковий стрес і дискомфорт як для тренерів, так і для спортсменів.

Тренери зазначали, що *спортивні школи*, у яких вони працюють, *не мають ані загалом інклюзивного спрямування, ані окремих належних можливостей, політик, програм або структур для імплементації та підтримки інклюзивності*. Це свідчить про інший фокус їхньої діяльності й відсутність соціальної підтримки від спортивних організацій у напрямі інклюзії, що може формувати негативне ставлення та знижувати мотивацію тренерів до впровадження інклюзивних практик і, як наслідок – призводити до обмеженого доступу осіб ООП до спортивних можливостей, фізичного розвитку й соціальної інтеграції.

Інклюзія спортсменів з інвалідністю та без інвалідності в спільні тренувальні програми викликає значні сумніви в респондентів. Тренери висловлюють побоювання щодо можливості забезпечення ефективної взаємодії між усіма спортсменами, незалежно від їхніх фізичних можливостей. Ці побоювання підкріплюються думкою, що вид спорту, за яким вони тренують (і загалом *кожен вид спорту*), *не підходить для тренування спортсменів з інвалідністю, а особливо для спільного тренування* разом зі спортсменами з різними здібностями й характеристиками. Це підкріплює стереотипи та упередження щодо можливостей різних людей, зокрема з ООП, і їх участі в спортивних заходах, що стримує тренерів від упровадження інклюзивних практик, тим самим обмежуючи доступ до спорту значної частини населення.

У ході опитування тренери-респонденти висловлювали думку про те, що *деякі з категорій осіб*, визначених як такі, що можуть мати особливі потреби в організації інклюзивного навчально-тренувального процесу, вони *готові включити більш охоче*. Такий підхід може призводити до вибіркової «інклюзії» (а отже, не може розглядатися як інклюзія взагалі), де одні спортсмени отримують більше можливостей, ніж інші, що лише підсилює нерівність та дискримінацію певних категорій населення, обмежуючи їхні права на рівний доступ до спортивних занять.

На продовження попередньої думки декілька респондентів зазначали, що не вбачають у цьому тренерської проблеми для включення через відсутність, на їхню думку, загалом «особливих освітніх потреб у спорті» у таких спортсменів. Тобто деякі *тренери не вважають, що певні категорії спортсменів мають особливі освітні потреби в спорті, які потребують специфічних підходів*. Це може призвести до ігнорування наявних бар'єрів й індивідуальних потреб спортсменів та, у результаті – до недостатньої адаптації тренувальних програм і тренерської діяльності, що негативно впливатиме на навчання та вдосконалення різних спортсменів й ефективність тренувань для них.

Зрештою, тренери підкреслювали, що *кожен випадок індивідуальний, як і мета навчально-тренувального процесу, а також амбіції дійових осіб (тренерів, спортсменів із та без ООП, батьків тощо)*. Індивідуалізація тренувального процесу є важливою для ефективної інклюзії, може сприяти кращій адаптації й розвитку кожного спортсмена, але вимагає значних ресурсів, зусиль і часу від тренерів для розробки персоналізованих програм. Індивідуальний підхід здатен покращити якість тренувального процесу для всіх учасників, але також може стати викликом через потребу в додаткових знаннях і навичках тренерів. Крім того, це може призвести до селективного підходу до інклюзії, коли деякі спортсмени з «несуттєвими» особливими освітніми потребами отримують більше можливостей, ніж інші, що підкреслює вкорінену нерівність у спорті. А враховуючи соціальне значення спорту для інклюзії, є неправильним нівелювати цей потенціал тим, що тренери не вбачають соціальну згуртованість, прийняття різноманітності та розвиток абсолютно кожного спортсмена метою своїх тренувань. Натомість це має стати мейнстрімом у тренерській роботі.

Дискусія. У вітчизняному аспекті дослідження «Рівень залученості дітей та молоді до рухової і фізичної активності та вплив спорту на фізичне і ментальне здоров'я» продемонструвало невтішну статистику. Залучення дітей і молоді до фізичної активності й занять спортом в Україні знижується та ідентифікується як недостатнє, що, своєю чергою, призводить до погіршення стану їхнього здоров'я.

Звертаючи увагу на особливі освітні потреби в спорті осіб з інвалідністю, доступність і їх залученість до занять стали окремим дослідницьким питанням. Як висновок, наголошено: «існують певні обмеження для дітей та молоді з інвалідністю до занять фізичною культурою й спортом, а саме: відсутність спеціалізованих закладів і безбар'єрного середовища для маломобільних груп населення, нестача тренерів для осіб з інвалідністю та програм і спеціалістів, які спрямовані на цю категорію дітей, а також страх та незвичні умови для занять фізичною культурою й спортом» [2].

Хоча необхідність занять руховою активністю й спортом не викликає заперечень серед наукової спільноти, питання імплементації інклюзивності в різні сфери життя у вітчизняному дискурсі часто має дискусійний характер. Так, ідейність інклюзивності в спорті розходиться з думкою вищепроцитованих авторів, оскільки вони розглядають питання залучення людей з інвалідністю до занять спортом лише крізь призму спеціалізованих закладів, що демонструє сепаративний підхід і підкреслює наявні упередження та усталені соціальні норми щодо потреб і можливостей людей із фізичними, сенсорними порушеннями та порушеннями розумового розвитку.

Однак ми погоджуємось у частині, що обмежень для занять спортом існує чимало [5] і створення безбар'єрного середовища є важливим завданням національної політики, спортивних організацій та кожної окремої людини в системі спортивних тренувань. Поруч із тим уточнимо, що бар'єри існують для різних груп населення й окремих осіб [5], тож у цьому дослідженні ми не обмежувалися фокусом винятково на інклюзії людей з інвалідністю.

Ідентифікована в соціологічному дослідженні нестача тренерів і програм для осіб з інвалідністю [2] знаходить своє пояснення у результатах поточної наукової роботи в блоці «слабких сторін», серед яких – брак у тренерів необхідних знань, технічних і тактичних навичок, а також часу для тренування спортсменів з ООП.

Опубліковані у звіті загальні висновки, зокрема «необхідність підвищення рівня розвитку сфери фізичної культури і спорту: поліпшення матеріально-технічної бази, забезпечення спортивним інвентарем та обладнанням і науково-методичного забезпечення, а також підвищення фінансування закладів, що здійснюють фізкультурно-оздоровчу діяльність» [2], – збігаються із «загрозами» в чотирьохфакторній структурі проведеного SWOT-аналізу. Тож ці рекомендації не лише залишаються актуальними, а й набувають особливої важливості в контексті інклюзивної проблематики в спорті.

Отримані результати в рамках поточного дослідження узгоджуються також із висновками зарубіжних науковців щодо важливості соціальних норм та рівня соціальної підтримки в прогнозуванні інклюзивної поведінки тренерів. Дослідники Conatser P., Block M. [6], Cregan K., Bloom G. A., Reid G. [7] зазначають, що без відповідної підтримки з боку спортивних організацій, тренери виявляють меншу готовність уключати осіб із різноманітними характеристиками й потребами до тренувального процесу. Зокрема, деякі наукові праці вказують на те, що тренери, які отримують соціальне схвалення та підтримку від колег і керівництва, частіше демонструють відкритість до інклюзивної практики [14]. Такі тренери більш охоче адаптують свої тренування під потреби спортсменів, оскільки відчувають, що їхні зусилля підтримуються й заохочуються організацією. Це підтверджує значущість соціальних чинників у формуванні інклюзивної поведінки тренерів і підкреслює важливість створення інклюзивного середовища в спорті, що стосується не лише спортсменів, але й тренерів та адміністративного персоналу.

Автори іншого дослідження [11] звертають увагу на те, що спорт осіб з інвалідністю часто залишається «на периферії колективної уваги» тренерського складу в спортивних клубах та організаціях. Це свідчить про те, що інклюзивність у спорті часто не розглядається як пріоритет, що, своєю чергою, обмежує можливості для рівноправної участі людей із різними потребами. Така ситуація вказує на системні перешкоди, які потрібно подолати для забезпечення справжньої інклюзії в спортивному середовищі.

Висновки. Використання SWOT-аналізу дало змогу встановити таке.

1. До внутрішніх факторів належать такі сильні сторони тренерської спільноти, як наявність у них навичок міжособистісного спілкування, щоб тренувати різних спортсменів, бажання та наміру тренувати спортсменів з ООП протягом наступних двох років.

2. Серед слабких сторін – брак необхідних знань, технічних і тактичних навичок, а також часу для тренування спортсменів з ООП.

3. Можливості в цьому контексті стосуються соціальної підтримки від колег, що має бути використано, розвиваючи мережу взаємодії й співпраці між тренерами. Передбачається, що забезпечення в перспективі тренерів відповідною підготовкою та методичними ресурсами також впливатиме на підвищення знань і навичок тренерів.

4. Ідентифіковані загрози також указують на те, що імплементація інклюзивності в навчально-тренувальний процес значно ускладнюється без таких фундаментальних аспектів, як забезпечення у фізичному просторі відповідних обладнання та умов, а в соціальному – підтримки інклюзивного шляху тренера від його/її спортивного клубу, федерації.

5. Відкриті відповіді тренерів підтвердили значимість таких бар'єрів для інклюзії в спорті, як архітектурна недоступність і відсутність необхідного обладнання. Тренери також указують на відсутність інклюзивних програм у спортивних школах та підтримки від спортивних організацій, що знижує їхню мотивацію й можливості до впровадження інклюзивних практик. Побоювання тренерів щодо спільних тренувань спортсменів із різними можливостями підкріплюються стереотипами, що посилюють нерівність та обмежують доступ осіб з ООП до спорту. Важливим аспектом, який підкреслили респонденти, є потреба в індивідуалізації тренувань, що вимагає додаткових ресурсів і знань, яких тренери в достатньому обсязі не мають.

В основу дослідження покладено модель СОМ-В, яка не лише обґрунтовує поведінку людини через взаємозв'язки трьох її компонентів, а й пропонує систематичний підхід до розробки інтервенцій, спрямованих на модифікацію поведінки. **Перспективи подальших досліджень** полягають у застосуванні пов'язаної з моделлю СОМ-В концепції «Колеса зміни поведінки» задля розробки ефективних стратегій імплементації інклюзивності в спорті.

Джерела та література

1. Інклюзивна політика. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika> (дата звернення: 08.09.2024).
2. Рівень залученості дітей та молоді до рухової і фізичної активності та вплив спорту на фізичне і ментальне здоров'я: звіт за результатами дослідження. Київ, 2023. 62 с. URL: https://dismp.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_ruhova-aktivnist.pdf.
3. Шевчук О., Когут І., Маринич В. Досвід Канади в організаційно-методичному забезпеченні інклюзивності в спорті. *Sport Science Spectrum*. 2024. № 1. С. 148–159. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-23> (дата звернення: 08.09.2024).
4. Шевчук О., Когут І., Маринич В. Компендіум належних прикладів організаційно-методичного забезпечення інклюзивності в спорті: досвід Австралії. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2023. № 4. С. 84–96. URL: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.4.84-96>.
5. Шевчук О., Когут І., Маринич В. Організаційні засади реалізації інклюзивності у спорті. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2023. № 3. С. 86–95. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.86-95>.
6. Conatser P., Block M., Ganseder B. Aquatic Instructors' Beliefs Toward Inclusion: The Theory of Planned Behavior. *Adapted Physical Activity Quarterly*. 2002. Vol. 19. № 2. P. 172–187. <https://doi.org/10.1123/apaq.19.2.172> (date of access: 08.09.2024).
7. Cregan K., Bloom G. A., Reid G. Career Evolution and Knowledge of Elite Coaches of Swimmers With a Physical Disability. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 2007. Vol. 78. № 4. P. 339–350. URL: <https://doi.org/10.1080/02701367.2007.10599431> (date of access: 08.09.2024).
8. Inclusion and Diversity: Understanding the difference. *Vicsport*. URL: <https://vicsport.com.au/blog/2935/inclusion-and-diversity-understanding-the-difference-> (date of access: 08.09.2024).
9. Inclusion in Education. *UNESCO*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/inclusion-education> (date of access: 08.09.2024).
10. International Council of Sport Science and Physical Education. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport: Declaration. Paris, France, 2015. 9 p. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-charter-physical-education-physical-activity-and-sport> (date of access: 08.09.2024).
11. „It's not about disability, I want to win as many medals as possible": The social construction of disability in high-performance coaching / R. C. Townsend et al. *International Review for the Sociology of Sport*. 2018. Vol. 55. № 3. P. 344–360. <https://doi.org/10.1177/1012690218797526> (date of access: 08.09.2024).
12. Kumar C. R. S., K. B P. SWOT ANALYSIS. *International Journal of Advanced Research*. 2023. Vol. 11. № 09. P. 744–748. <https://doi.org/10.21474/ijar01/17584> (date of access: 08.09.2024).
13. Making Sport inclusive, safe and fair. *Play by the Rules*. URL: <https://www.playbytherules.net.au/got-an-issue/inclusion-and-diversity/inclusion-and-diversity-what-is-it#:~:text=Inclusion%20is%20pro-active%20behaviours,the%20most%20out%20of%20it> (date of access: 08.09.2024).
14. McMaster S., Culver D., Werthner P. Coaches of athletes with a physical disability: a look at their learning experiences. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*. 2012. Vol. 4. № 2. P. 226–243. <https://doi.org/10.1080/2159676x.2012.686060> (date of access: 08.09.2024).

15. United Nations. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. 41 p. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.
16. World Congress on Special Needs Education. Kazan Action Plan. 6th International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport, 2017. 26 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725> (date of access: 08.09.2024).

References

1. Inclusive Policy. Government Portal. A Single Web Portal of Executive Authorities. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika> (In Ukrainian).
2. The Level of Involvement of Children and Youth in Motor and Physical Activity and the Impact of Sport on Physical and Mental Health: A Report on the Study Results. (2023). https://dimp.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_ruhova-aktivnist.pdf (In Ukrainian).
3. Shevchuk, O., Kohut, I., & Marynych, V. (2023a). A Compendium of Good Examples of Organizational and Methodological Support for Inclusiveness in Sport: The Experience of Australia. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*, (4), 84–96. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.4.84-96> (In Ukrainian).
4. Shevchuk, O., Kohut, I., & Marynych, V. (2023b). Organizational Foundations of Implementation of Inclusiveness in Sports. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*, (3), 86–95. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.86-95> (In Ukrainian).
5. Shevchuk, O., Kohut, I., & Marynych, V. (2024). Canada's Experience in Organizational and Methodological Support for Inclusiveness in Sports. *Sport Science Spectrum*, (1), 148–159. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-23> (In Ukrainian).
6. Conatser, P., Block, M., & Gansneder, B. (2002). Aquatic Instructors' Beliefs Toward Inclusion: The Theory of Planned Behavior. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 19(2), 172–187. <https://doi.org/10.1123/apaq.19.2.172> (in English).
7. Cregan, K., Bloom, G. A., & Reid, G. (2007). Career Evolution and Knowledge of Elite Coaches of Swimmers With a Physical Disability. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 78(4), 339–350. <https://doi.org/10.1080/02701367.2007.10599431> (in English).
8. *Inclusion and Diversity: Understanding the difference*. Vicsport. <https://vicsport.com.au/blog/2935/inclusion-and-diversity-understanding-the-difference-> (in English).
9. *Inclusion in Education*. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/articles/inclusion-education> (in English).
10. International Council of Sport Science and Physical Education. (2015). *International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport*. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-charter-physical-education-physical-activity-and-sport> (in English).
11. Kumar C.R, S., & K.B, P. (2023). SWOT ANALYSIS. *International Journal of Advanced Research*, 11(09), 744–748. <https://doi.org/10.21474/ijar01/17584> (in English).
12. *Making Sport inclusive, safe and fair*. (б. д.). Play by the Rules. URL: <https://www.playbytherules.net.au/got-an-issue/inclusion-and-diversity/inclusion-and-diversity-what-is-it#:~:text=Inclusion%20is%20pro-active%20behaviours,the%20most%20out%20of%20it> (in English).
13. McMaster, S., Culver, D., & Werthner, P. (2012). Coaches of athletes with a physical disability: a look at their learning experiences. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 4(2), 226–243. <https://doi.org/10.1080/2159676x.2012.686060> (in English).
14. Townsend, R. C., Huntley, T., Cushion, C. J., & Fitzgerald, H. (2018). „It's not about disability, I want to win as many medals as possible”: The social construction of disability in high-performance coaching. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(3), 344–360. <https://doi.org/10.1177/1012690218797526> (in English).
15. United Nations. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (in English).
16. World Congress on Special Needs Education (2017). *Kazan Action Plan*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725> (in English).

Стаття надійшла до редакції 16.09.2024 р.